

Veileder for bekjempelse av ondarta fotr ate hos sau og geit

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Formål

Form ålet er å forebygge, bekjempe og utrydde ondarta fotr ate hos sau og geit.

Virkeområde

Veilederen skal bidra til enhetlig forvaltning når det gjelder båndlegging på mistanke, utredning av diagnose, og grunnlag for oppheving av restriksjoner, samt kvalitetssikring av behandlingen av dispensasjonssøknader for å slippe dyr på fellesbeite med moderat eller liten smitterisiko.

VEILEDER FOR BEKJEMPELSE AV ONDARTA FOTR ATE HOS SAU OG GEIT

1. Definisjoner

- *Ondarta fotr ate*: Infeksjon med virulente *D. nodosus* hos sau eller geit i besetninger med eller uten kliniske symptomer.
- *Virulente D. nodosus*: Bakterier som produserer termostabile proteaser, undersøkes ved hjelp av gelatinase geltest, også kalt GG-positive (GG+) isolater.
- *Lavvirulente D. nodosus*: Bakterier som produserer termolabile proteaser, undersøkes ved hjelp av gelatinase geltest, også kalt GG-negative (GG-) isolater.
- *Gradering av symptomer*: Klinisk beskrivelse av klauvforandringer hos sau og geit (se Vedlegg 1).
- *Klinisk mistanke*: Klauvforandringer av grad 2–5 på ett eller flere dyr, f r dyrking og virulenstesting foreligger.
- *Avkrefting av klinisk mistanke*: P vising av totalt minst 5 lavvirulente isolater. Disse 5 isolatene skal være fra minst tre forskjellige dyr. Krav til antall isolater må vurderes i forhold til de kliniske symptomene (se også punkt 5.2.).
- *Risiko-område*: Område/fylke der det enten er forekomst av ondarta fotr ate eller er fare for smittekontakt fra besetning som har ondarta fotr ate til besetning som ikke har påvist sjukdommen
- *Primærbesetning*: Besetning som f r påvist ondarta fotr ate.
- *Smittemessig enhet*: Driftsenhet av sau og/eller storfe som har hatt permanent smittemessig kontakt intern eller med annen primærbesetning på innmark, kulturbeite eller i driftsbygninger.
- *Kontaktbesetning*: Besetning som i løpet av de siste 2 årene har hatt smittemessig kontakt med primærbesetning. Tidsperioden må vurderes ut fra sjukdomshistorien i prim rbesetningen. Kontakter graderes og følges opp i henhold til risikonivå (se Vedlegg 3). Det må foretas en skjønsmessig vurdering av risiko basert på informasjon i hvert enkelt tilfelle.
- *Fotbad*: forvask i såpevann etterfulgt av minst 15 minutter i 15 % sinkulfatl sning og avslutningsvis opphold på tørt underlag i minst 60 minutter.
- *Sanering*: Gjennomføre bekjempelsestiltak som beskrevet i saneringsplanen for hver enkelt besetning, i samsvar med *Saneringsprogram for fotr ate* som er godkjent av Mattilsynets hovedkontor.
- *Klauvinspekt r*: Person med spesialopplæring i undersøkelse og prøvetaking for fotr ate.
- Beityper kategorisert på grunnlag av smitterisiko:

utarbeidet av <ROHAU>	Godkjent av soamd	Dokumenteier Tilsynsavdelingen		
Dokument-ID	Utgave 08	Retningslinjer for Mattilsynet	Gyldig fra 05.02.2013	Side 1 av 7

- *Fellesbeite med høy smitterisiko*: Når to eller flere besetninger beiter sammen på såkalte «husmorbeiter» (felles høstbeite i utmark for voksne søyer) eller på andre utmarksbeiter med tilsvarende smitemessig kontakt mellom besetninger.
- *Fellesbeite med moderat smitterisiko*: Beite i utmark der to eller flere besetninger beiter sammen eller der det er felles salte- og/eller sanke- og skilleplass.
- *Fellesbeite med liten smitterisiko*: Beite i utmark der dyr fra en enkelt besetning går fritt i et område, men bare har sporadisk og tilfeldig kontakt med dyr fra andre besetninger på grunn av stor avstand eller naturlig skille.
- *Utmarksbeite uten smitterisiko*: Beite der dyr fra en besetning beiter i et område som er fysisk helt atskilt fra andre beiter gjennom naturlige skiller.
- *Hjemmebeite*: Beiter der kun dyr fra samme smitemessige enhet går innegjerdet på egne beiter gjennom hele beiteperioden.

2. Målsetting og bakgrunn

Målet er å utrydde ondarta fotråte hos sau og geit i Norge gjennom å stoppe utbredelsen av og bekjempe virulente varianter av bakterien *D. nodosus*. Dette gjøres gjennom kartlegging, båndlegging og sanering i smitta besetninger, utredning av kontaktbesetninger, samt gjennomføring av generelle smitteforebyggende tiltak i saueholdet. Sanering i den enkelte besetning består av flere smittereduserende og -forebyggende tiltak som beskrevet i *Saneringsprogram for fotråte* (se punkt 1).

Målet om å bekjempe bare virulente varianter av *D. nodosus* er basert på ny kunnskap fra Norge. De virulente variantene er med stor sannsynlighet kommet til Rogaland med import av levende sau og har spredt seg innenfor en begrenset del av fylket. De lavvirulente variantene er påvist hos både småfe og storfe over hele Norge. Begge variantene kan påvises i klinisk friske besetninger. Lavvirulente varianter kan gi mild til moderat sykdom, men det er bare de virulente som gir de mest alvorlige symptomene med såleløsning hos flere dyr i besetningen.

Det kan være vanskelig å påvise smitte i kontaktbesetninger, særlig tidlig i forløpet og under perioder med kaldt og tørt klima. Ved utredning av kontakter gjøres derfor undersøkelsen som hovedregel etter en inkubasjonsperiode og etter en risikoperiode på beite. Fuktighet, varme og høy dyretetthet er forhold som medfører at smitten kan spres lettere og gi seg utslag i kliniske symptomer. Disse forholdene ligger til grunn for utredningsalternativene som er beskrevet i vedlegg 4. Ved klauvundersøkelse skal det tas prøver for dyrking. Observasjon over tid og gjentatte undersøkelser kan være nødvendig i enkelte situasjoner.

3. Båndlegging, klauvundersøkelse og prøvetaking

3.1. Båndlegging av primærbesetning

Besetninger der det påvises ondarta fotråte (se punkt 1) skal båndlegges. Ved klinisk mistanke der det ikke er mulig å dyrke tilstrekkelig antall isolater til å avkrefte en klinisk mistanke (se punkt 1), kan besetningen båndlegges på grunnlag av symptomer av grad 3–5 og en epidemiologisk vurdering.

3.2. Båndlegging på mistanke

Følgende besetningen skal båndlegges på mistanke:

- Kontaktbesetninger som av Mattilsynet defineres som høyrisikokontakter (se Vedlegg 3).
- Besetninger som er under utredning på grunn av symptomer som kan indikere fotråte, båndlegges på grunnlag av mistanke ved funn av ett eller flere levende dyr eller slakt med grad 3–5. Dersom besetningen er i, eller har hatt smitemessig kontakt med et risiko-område, vil også funn av grad 2 medføre båndlegging på grunnlag av mistanke.

3.3. Kartlegging av kontaktbesetninger

Mattilsynets distriktskontor skal så raskt som mulig spore kontaktbesetninger og vurdere grad av smitterisiko i henhold til Vedlegg 3. Eier av kontaktbesetningen skal informeres om at besetningen er kontakt av høy eller lav risiko og forklares hva dette innebærer. Mattilsynet skal videre informere eier om at hun/han plikter å være ekstra oppmerksom og melde fra ved mulig mistanke om fotråte.

Båndlegging og utredning skjer i henhold til punkt 3.2 og 5. Distriktskontoret skal gi umiddelbar melding til prosjekt *Friske føtter* om hvilke besetninger som er båndlagt og skal utredes.

utarbeidet av <ROHAU>	Godkjent av soamd	Dokumenteier Tilsynsavdelingen		
Dokument-ID	Utgave 08	Retningslinjer for Mattilsynet	Gyldig fra 05.02.2013	Side 2 av 7

3.4. Klauvundersøkelse

Undersøkelse av besetninger som er båndlagt på grunnlag av mistanke, innebærer at alle klauver hos alle sauer og geiter eldre enn seks måneder og minst 20 % av lam/kje som er født samme år, skal undersøkes av klauvinspektører. I tillegg skal klauvinspektør observere alle lam/kje. Alle dyr som har symptomer som kan indikere fotråte, skal undersøkes uansett alder. Ved undersøkelse etter endt slaktesesong skal alle gjenværende sauer og geiter undersøkes.

3.5. Prøvetaking ved utredning av kontaktbesetninger og annen mistanke

Prøve skal fortrinnsvis tas av dyr med typiske symptomer og helst av dyr med grad 2, da disse har mest bakterier og er lettest å dyrke fra. I flokker uten grad 2–5 skal det tas prøver av eventuelle dyr med grad 1. Veterinærinstituttet skal kontaktes før innsending av prøver (se Veterinærinstituttets prøvetakingsinstruks).

- Ved utredning av kontaktbesetninger uten klinisk mistanke skal det ved klauvundersøkelsen tas prøve av minst 5 dyr (1 prøve per dyr).
- Ved utredning av kontaktbesetninger med klinisk mistanke skal det tas totalt 8–10 prøver fra minst 5 dyr. Dette for å sikre totalt minst 5 isolater fra minst 3 dyr som grunnlag for en endelig diagnose. Antall prøver kan eventuelt reduseres ut fra en vurdering av antall dyr og type kliniske funn ved klauvundersøkelsen.
- Ved utredning av andre besetninger som melder om symptomer, og der veterinær eller klauvinspektør finner dyr med klinisk mistanke (grad 2–5), skal det tas 8–10 prøver av minst 5 dyr. Antall prøver kan vurderes i hvert enkelt tilfelle der det er mindre typiske symptomer.
- Fornytt prøvetaking: Ved klinisk mistanke, men utilstrekkelig antall lavvirulente isolater (fyller ikke kriteriene for avkrefting av klinisk mistanke), skal ny klauvundersøkelse og prøvetaking gjennomføres så snart som mulig etter at første prøvesvar foreligger.

4. Håndtering av primærbesetning

Mattilsynets distriktskontor stiller diagnosen på grunnlag av påvisning av virulente isolater, jmfør punkt 3.1. Besetninger båndlegges og restriksjoner pålegges i henhold til § 18 i forskrift 2002-06-27 nr. 732 om bekjempelse av dyresjukdommer (bekjempelsesforskriften). Restriksjonene skal også omfatte storfe dersom det har vært smittetmessig kontakt mellom småfe og storfe.

4.1. Dispensasjoner

Mattilsynets regionkontor kan i særlige tilfeller i henhold til § 29 i bekjempelsesforskriften, dispensere fra forbudet mot å sende sau og geit på fellesbeite med moderat eller liten smitterisiko dersom:

- Sanering er påbegynt.
- Besetningen er i observasjonsfasen og det er gjennomført tiltak i henhold til saneringsprogrammet med minst tre fotbad og to tilhørende etterkontroller.
- Eventuelle tilfeller av halthet i observasjonsperioden, der fotråte ikke kunne utelukkes, er fulgt opp av saneringsveterinær, slik at mistanke om tilbakefall kan avkrefte.
- Klauvundersøkelse og prøvetaking er gjennomført i henhold til punktene 3.4. og 3.5. og tidligst 1. juni.
- Kliniske funn og laboratoriefunn er ett av følgende:
 - o Ingen funn av grad 2–5 og enten negative PCR-prøver eller påvisning av lavvirulente isolater.
 - o Ingen funn av grad 2–5, positiv(e) PCR-prøve(r), men ingen isolater.
 - o Funn av dyr med grad 2, men negativ PCR-prøve for alle disse dyra.
 - o Funn av grad 2, men positiv PCR-prøve og påvisning av lavvirulente isolater fra alle dyr med grad 2 *eller* totalt minst 5 lavvirulente isolater fra minst tre dyr (se punkt 1).
- Dyr som skal slippes på fellesbeite, skal fotbades. Etter fotbading skal dyra enten direkte på transportmiddel til beite, eller til oppstalling på reint underlag eller beite som ikke er brukt av klauvdyr siste 14 dager. Disse dyra må ikke ha smittetmessig kontakt med andre dyr i besetningen.
- Dyra transporteres til beite i henhold til Vedlegg 2.

Mattilsynets distriktskontor kan fatte enkeltvedtak om at storfe kan føres ut av besetningen på vilkår av at disse er fotbadet inn og ut av én ukes karantene på tørt underlag. Krav om fotbading gjelder ikke når storfe føres direkte til slakteri.

4.2. Tiltak

Eier plikter å:

- Iverksette midlertidige tiltak for å ivareta dyrevelferden og holde smittepresset i flokken på et lavt nivå

utarbeidet av <ROHAU>	Godkjent av soamd	Dokumenteier Tilsynsavdelingen		
Dokument-ID	Utgave 08	Retningslinjer for Mattilsynet	Gyldig fra 05.02.2013	Side 3 av 7

- Sørge for tilstrekkelig gjerdehold slik at besetningens dyr ikke blander seg med dyr fra andre besetninger
- Kontakte dyrlege eller prosjekt *Friske føtter* for å få gode råd om behandling og smittereduserende tiltak.

4.3. Oppheving av båndlegging i primærbesetning

Grunnlag for oppheving av restriksjoner hos sau og geit er:

- 4.3.1. Sanering skal være gjennomført.
- 4.3.2. Det skal ha gått minst sju måneder etter siste fotbad i henhold til saneringsprogrammet. Dersom det gjennomføres ekstra fotbad i forbindelse med etterkontroller eller som vilkår for dispensasjon til fellesbeite, kan kravet om sju måneder fravikes etter særskilt vurdering.
- 4.3.3. Alle sauer og geiter i besetningen er undersøkt av klauvinspektør eller veterinær etter at dyra har vært på sommerbeite i minst tre måneder, men før innsett og før 15. oktober.
- 4.3.4. Det skal tas minst 5 prøver til dyrking fra dyr med grad 1 (dersom slike finnes) eller fra minst fem tilfeldige dyr dersom alle dyr har grad 0. Ved funn av grad 2 eller mer skal det tas 8–10 prøver (jmfør punkt 3.5.).
- 4.3.5. Kliniske funn og laboratoriefunn er ett av følgende:
 - o Ingen funn av grad 2–5 og negative PCR-prøver.
 - o Ingen funn av grad 2–5, men positive PCR-prøver og påvisning av lavvirulente isolater.
 - o Ingen funn av grad 2–5, men positive PCR-prøver, men ingen isolater tross to forsøk på dyrking.
 - o Funn av dyr med grad 2, men negativ PCR-prøver for disse dyra
 - o Funn av grad 2 eller mer, men positiv PCR-prøve og påvisning av lavvirulente isolater fra alle dyr med grad 2 eller mer; alternativt totalt minst fem lavvirulente isolater fra minst tre dyr (se punkt 1). Dersom det ikke foreligger tilstrekkelig antall isolater skal undersøkelse og prøvetaking gjentas etter at første prøvesvar foreligger. Videre håndtering må vurderes ut fra den kliniske situasjonen i besetningen og andre relevante forhold.
- 4.3.6. Det har etter siste etterkontroll i saneringsprogrammet ikke vært benyttet desinfiserende fotbad eller annen medisinsk behandling mot symptomer som kan skyldes fotrâte, uten at dette er avtalt og godkjent av saneringsveterinær og Mattilsynet etter anbefaling fra prosjekt *Friske føtter*.
- 4.3.7. Ingen dyr er sjaltet ut på grunn av symptomer som kan skyldes fotrâte eller på grunn av annen mistanke om fotrâte etter siste etterkontroll i saneringsprogrammet, uten at dette er avtalt og godkjent av saneringsveterinær og Mattilsynet etter anbefaling fra prosjekt *Friske føtter*.
- 4.3.8. Det skal foreligge egenmelding fra besetningseier som bekrefter punkt 4.3.6 og 4.3.7.

Grunnlag for oppheving av restriksjoner hos storfe er at tiltak i henhold til saneringsplan for gjeldende besetning er dokumentert gjennomført. Oppheving kan ikke skje dersom det er smitemessig kontakt med båndlagt småfe. I slike tilfeller må oppheving skje parallelt hos småfe og storfe.

5. Utredning og tiltak i besetninger båndlagt på mistanke

Mattilsynets distriktskontor skal båndlegge og pålegge restriksjoner i henhold til § 18 i bekjempelsesforskriften ved mistanke om ondarta fotrâte i en besetning. Restriksjonene skal også omfatte storfe dersom det er påvist kliniske symptomer hos sau eller geit og det har vært smitemessig kontakt mellom småfe og storfe.

5.1. Dispensasjoner

Mattilsynets regionkontor kan i særlige tilfeller, i henhold til § 29 i bekjempelsesforskriften, dispensere fra forbudet mot å sende sau og geit på fellesbeite med moderat eller liten smitterisiko dersom:

- Klauvundersøkelse og prøvetaking er gjennomført i henhold til punktene 3.4. og 3.5. Valg av tidspunktet for undersøkelsen(ene) og vurdering av resultatene gjøres i henhold til Vedlegg 4.
- Dyr som skal slippes på fellesbeite, skal fotbades. Etter fotbading skal dyra enten direkte på transportmiddel til beite, eller til oppstalling på reint underlag eller beite som ikke er brukt av klauvdyr siste 14 dager. Disse dyra må ikke ha smitemessig kontakt med andre dyr i besetningen.
- Dyra transporteres til beite i henhold til Vedlegg 2.

Dispensasjon til deltagelse på fellesbeite med høy smitterisiko («husmorbeite») kan gis bare etter en særskilt vurdering av totalrisiko.

5.2. Utredning og oppheving av båndlegging på mistanke

Utredning gjennomføres innen rimelig tid og består av klauvundersøkelse og prøvetaking i henhold til punktene 3.4. og 3.5. Valg av tidspunkt for undersøkelsen(ene) og vurdering av resultatene gjøres i henhold til Vedlegg 4.

utarbeidet av <ROHAU>	Godkjent av soamd	Dokumenteier Tilsynsavdelingen		
Dokument-ID	Utgave 08	Retningslinjer for Mattilsynet	Gyldig fra 05.02.2013	Side 4 av 7

For at båndleggingen skal kunne oppheves må følgende krav være oppfylt:

- Alle PCR-prøver må være negative *eller* totalt minst fem isolater fra minst tre forskjellige dyr (se punkt 1) må være lavvirulente for å kunne avkrefte en klinisk mistanke (grad 2-5). Fornyet prøvetaking (jmfør punkt 3.5.) kan være aktuelt. Krav til antall isolater må vurderes i forhold til de kliniske symptomene.
- Det skal ikke foreligge kunnskap om at det har vært kliniske symptomer på fotråte i besetningen.
- Det skal foreligge egenmelding fra besetningseier som bekrefter at:
 - o Dyra i besetningen ikke har hatt kliniske symptomer på fotråte eller fått medisinsk behandling for halthet på grunn av mulig fotråte, uten at dette er vurdert og godkjent av Mattilsynet og/eller prosjekt *Friske føtter*.
 - o Ingen dyr er sjaltet ut på grunn av halthet forårsaket av fotråte eller på grunn av annen mistanke om fotråte etter at besetningen er båndlagt, uten at dette er vurdert og godkjent av Mattilsynet og/eller prosjekt *Friske føtter*.

Vedlegg 1

Klauvforandringer, kliniske symptomer på fotråte

Beskrivelse av klauvforandringer basert på australsk definisjon, men moderert for norske forhold

- 0: ingen forandringer
- 1: litt rød og fuktig klauvspalte; kan skyldes klauvspalteeksem eller tidlig /mildt stadium av fotråte
- 2a: tydeligere betennelse i huden i klauvspalten
- 2b: nedsmelting i overgangen mellom hud og horn i klauvspalten
- 2c: underminering av hornet i klauvspalten (ofte i aksialfura); ingen underminering av sålen
- 3-5: underminering av sålehorn og evt av hornet i yttervegg (abaksialt)
- 3: halvmåneformig fra aksialfura/klauvspalten
- 4: hele sålen ut til hardt horn i ytterveggen
- 5: underminering også av ytterveggen i klauvkapselen (deler/hele); må ikke forveksles med løsning i den hvite linje
- K: kroniske forandringer: deformerte klauver; kan være vanskelig å skille fra andre årsaker

Vedlegg 2

Smitteforebyggende tiltak i båndlagt besetning ved transport til beite, beiteslipp, beitebruk, sanking/skilling og hjemtransport

- Besetning som er båndlagt for fotråte, skal transporteres til beite i eget transportmiddel.
- Transportmiddelet skal være reinvaska og ha nytt strø for hver transport. Etter transport av båndlagt besetning, skal transportmiddelet reingjøres grundig og desinfiseres.
- Båndlagt besetning skal slippes for seg.
- Dersom avlessingsplassen blir brukt av flere besetninger, skal båndlagt besetning slippes sist og drives til beiteområdet uten opphold.
- Halte dyr skal undersøkes og eventuelt tas hjem.
- Dersom det blir brukt saltslikkesteiner, skal det være så mange at dyrene har tilgang til dem uten å måtte trekke over lange avstander.
- Eventuelle saltslikkesteiner skal utplasseres på tørt og fast underlag og, om nødvendig, flyttes i beitetiden.
- Dyrene skal skilles etter besetning straks de har kommet i skillekve. Besetningene skal være atskilt og transporteres i eget transportmiddel eller i egen avdeling innerst i transportmiddelet.

utarbeidet av <ROHAU>	Godkjent av soamd	Dokumenteier Tilsynsavdelingen		
Dokument-ID	Utgave 08	Retningslinjer for Mattilsynet	Gyldig fra 05.02.2013	Side 5 av 7

Vedlegg 3

Gradering av kontaktbesetninger etter risikonivå

Mattilsynet vurderer i hvert enkelt tilfelle grad av risiko. Tabellen nedenfor er bare ment som en veiledning. Det vil være bruk for stor grad av skjønn. Erfaring og kunnskap fra norske forhold viser at naboer til primærbesetning har økt risiko for smitte. Det er viktig å ta høyde for dette ved utredningen av kontakter.

Nivå	Type kontakt med primærbesetning	Utdyping, faktorer som bør vurderes
Høy-risiko	a. Deltatt i felles værring b. Overført livdyr (av begge kjønn) <u>fra</u> primærbesetning c. Deltatt på fellesbeite med høy smitterisiko (inkludert «husmorbeite») d. Dyr fra primærbesetning har beitet i flokken på hjemmebeite/ kulturbeite e. Nabo f. Overført hodyr og værere eldre enn ett år <u>til</u> primærbesetning g. Overført værlam <u>til</u> primærbesetning	a. Forutsatt utveksling av værere med primærbesetning b. Tidspunkt for kjøp i forhold til tidspunkt for utbrudd. c. Ingen unntak d. Ingen unntak e. Vurder grad av felles gjerder og veier mellom/gjennom områdene, samt forekomst av naturlige skiller (elv, større vei og lignende). f. Vurder smittemessig kontakt til risiko-områder. g. Vanligvis lavrisiko, også i risiko-områder, dersom tiltak i henhold til soneforskriften* (fotbad og karantene) kan dokumenteres.
Lav risiko	h. Deltatt på fellesbeite med moderat smitterisiko i. Naboer: Se e).	h. Forhold i skille- og sankekve (-plass) og grad av kliniske symptomer i primærbesetning ved sanking i. Naboer: Se e).

* Forskrift om forbod mot å overføre levande sau mellom buskaper i Rogaland.

Vedlegg 4.

Utredning av kontaktbesetninger båndlagt på mistanke, grunnlag for dispensasjon til fellesbeite og grunnlag for oppheving

Utredning innebærer klauvundersøkelse og prøvetaking jamfør punktene 3.4. og 3.5. Skjønn må utøves, og en totalvurdering av smittefaren ut fra funn hos resten av andre kontaktflokkene i samme kategori vektlegges. Valg av utredningsalternativ gjøres i samråd med prosjekt *Friske føtter*.

Alternativ 1 foretrekkes om kriteriene er oppfylt; hvis ikke, må alternativ 2 eller 3 benyttes. Ved alternativ 2 og 3 gjennomføres to undersøkelser for å øke sannsynligheten for å avdekke smitte. Rask undersøkelse gir mulighet til å avdekke smitte og sette i gang sanering på et tidlig tidspunkt. Ved påvisning av virulente isolater (GG+), se punkt 3.1.

utarbeidet av <ROHAU>	Godkjent av soamd	Dokumenteier Tilsynsavdelingen		
Dokument-ID	Utgave 08	Retningslinjer for Mattilsynet	Gyldig fra 05.02.2013	Side 6 av 7

Utrednings alternativ	Tidspunkt og kriterier for undersøkelse	Resultater av klauvundersøkelse*, PCR og GG-test#	Forvaltning
1: Høst Bare 1 undersøkelse	Fyller følgende kriterier: <ul style="list-style-type: none"> • Før innsett og før 1. nov • Har vært minst to måneder på beite • Minst to måneder siden smittekontakt • Ikke fotbadet i løpet av siste åtte uker 	Klinikk OK, PCR-/+, dyrking -	Oppheves
		Klinikk OK, PCR+, GG-	Oppheves
		Klinisk mistanke, minst 5 GG- isolater fra minst tre dyr	Oppheves
		Klinisk mistanke, PCR+, dyrking- eller færre enn 5 GG- isolater	Ny prøvetaking**
2: Vinter og vår To undersøkelser. Brukes når kriteriene for alt. 1 ikke er oppfylt. For de som blir kontakter høst/tidlig vinter.	Vinter: Den første av to undersøkelser	Ingen funn (Ved funn: Se punkt 4.)	Avvente andre undersøkelse (vår)
		Vår: Den andre av to undersøkelser. Grunnlag for dispensasjon til fellesbeite eller for oppheving <ul style="list-style-type: none"> • etter fire uker på beite og tidligst 15. mai <i>I besetninger som ikke skal på fellesbeite, kan andre snuing gjøres utpå sommeren eller til høsten.</i>	Klinikk OK, PCR-/+, dyrking-
	Klinikk OK, PCR+, GG-		Oppheves
	Klinikk OK, dyrking pågår		Dispensasjon, fotbad [§]
	Klinisk mistanke, PCR-, dyrking-		Oppheves
	Klinisk mistanke, minst 5 GG- isolater fra minst tre dyr		Oppheves
	Klinisk mistanke, PCR+, dyrking - eller færre enn 5 GG- isolater	Ny prøvetaking**	
3: Vår og høst Som alt 2. Gjelder de som blir kontakter sein vinter/vår og trenger fellesbeite.	Vår: Første undersøkelse: for disp. til fellesbeite <ul style="list-style-type: none"> • etter fire uker på beite og • tidligst 15. mai 	Klinikk OK, PCR-/+, dyrking-	Dispensasjon, fotbad [§]
		Klinikk OK, PCR+, GG-	Dispensasjon, fotbad [§]
		Klinikk OK, dyrking pågår	Dispensasjon, fotbad [§]
		Klinisk mistanke, minst 5 GG- isolater fra minst tre dyr	Dispensasjon, fotbad [§]
		Klinisk mistanke, PCR+, dyrking - eller færre enn 5 GG- isolater	Ny prøvetaking**
	Høst: Andre undersøkelse: for oppheving	Som ved alternativ 1.	Som ved alternativ 1.

*Klinikk OK: ikke klinisk mistanke, det vil si ingen dyr med grad 2-5. #GG-test: gelatinase geltest brukes til å påvise varmostabile og varmelabile proteaser. **GG+**: virulente D. nodosus, **GG-**: lavvirulente D. nodosus. **: Ved ny prøvetaking må det vurderes om ny klauvundersøkelse skal gjennomføres.

§: Som vilkår for dispensasjon skal dyra fotbades (se punkt 1)

Endringer

Ut-gave	Utarbei det av	Endring
08	rohau	<p>Sjukdomsbetegnelsen er endret til <u>ondarta</u> fotråte, målsettingen er endret til å bekjempe og <u>utrydde</u> ondarta fotråte hos sau og geit.</p> <p>Det har vist seg at storfe også kan ha virulente varianter av <i>D. nodosus</i>. I besetning med storfe og småfe skal storfebesetningen båndlegges dersom det er klinisk mistanke om eller påvises ondarta fotråte på småfe og det er smittekontakt mellom storfe og småfe.</p> <p>Videre er reglene for å håndtere kliniske mistanker og påvise sjukdomstilfeller strammet inn for å sikre best mulig beskyttelse av friske besetninger.</p> <p>Oppsummering andre endringer</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fjernet gammelt punkt 1 (om sjukdommen) og 5 om kontaktbesetninger. Innholdet i pkt.1 stort sett å finne under definisjoner, og pkt. 5 tatt inn under pkt. 3 • Noen nye definisjoner, bl.a. risiko-område, smitemessig enhet, klauvinspektører og fotbad • Flyttet opplisting av kontakttyper til vedlegg 3, gått fra 3 til 2 kategorier og åpner for ikke å undersøke selgerbesetning av værlam til primærbesetninger når soneforskriften er fulgt. • Nytt vedlegg 4 om utredning av kontakter • Grunnlaget for å båndlegge er endret og forenklet, ikke lenger prosentandel dyr med klauvforandringer • Eget punkt om prøvetaking • Gjerdehold er flyttet til tiltak, nytt tiltak: redusere smitterisiko gjennom behandling • Sluttkontroll: siste frist flyttet fra 1.11 til 15.10. og tiden fra siste fotbad er redusert fra 8 til 7mnd • Krav om å fotbade flokker som er i sanering når de skal på fellesbeite (likt med båndlagte kontakter)

utarbeidet av <ROHAU>	Godkjent av soamd	Dokumenteier Tilsynsavdelingen		
Dokument-ID	Utgave 08	Retningslinjer for Mattilsynet	Gyldig fra 05.02.2013	Side 7 av 7